

K. VIII. H.
VIII B
12.
EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.
SIGNAT. cl^o CCCXIII.

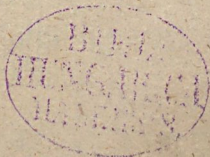
953/5

Ung VIII B 12

Bibliothek
d. UNGARISCHEN INSTITUTS
an der Univ. Berlin

1192

entf. aus der Ung. Bibl. an der
Univ. Bibl. Halle

De Verbo Dei. fol. 1
De Legis Dei completionē fol. 29
De peccatoris miserij iustificatione. f. 42
De sacrificio missae. fol. 64
De Ecclēa fol. 73
De confessione fol. 73
De Baptismo fol. 87
De Cura Dni fol. 93
De coniugio fol. 110
De invocatione sanctorū fol. 118
De Aqua lustrali fol. 131
De Ieiunio fol. 137.
De primatu Papae. fol. 147
De purgatorio fol. 164.

e) 5²¹⁹

HOMILIA SACRA
IN FUNERE.

Illustriss: & Magnificentiss:
D: D:

ANDRÆ COMITIS DE LESSNO:

Brestæ Cujaviorum Palatini

&c. &c.

ECCLESIAE ORTHODOXAË IN

Sarmatia nuncupatiss:

PATRIÆ PATRIS

Habita Baranovia

à

NOBILI & ORTHODOXO THEOLOGO
JOANNE TURNOVIO.

ANNO MDCCVII.

MAGNIFICIS, AMPLISSIMIS,
PRUDENTISSIMISQUE
D. D.

Inclyta Reipub. Dantiscana Pro-
consulibus, totiq; Synedrio Senatorio
Salutem et officia.

Homiliam sacram, quam Reuer: Ecclesiae Christi An-
tistes D. Iohannes Turnovius, in funere Illustris: Co-
mitis de Lessno Andreae Brestae Cujavorum Palatini, ma-
gna Magnatum spectante et audiente corona, habuit: in-
clyto vestro nomini Mag: Amplifs. prudentisq; Domini
offero: immortalem herois maximi memoriam, in perenni
nominis vestri claritate depositurus: Idq; gratum habituros
vos, eo confido facilius, quod et vivum illum florentis.
vestra Respub. sui semper pensensit amantissimum: et no-
men ipsius celebre, ob maximam in Rempub: et Ecclesiam
merita, aeterna apud omnes bonos sit dignissimum memo-
ria. Dictionis autem cultum quod attinet, agnosco incul-
tum et veniam posco: neq; enim potui ubique efficacem
D. Turnovii exprimere svaviloquentiam: Interim spero
vos, qua estis Sapiencia, rem ipsam potius quam verba pen-
siculaturos, et qua estis humanitate veniam mihi daturos, sic
ubi id quod studiose secutus sum, non ex omni parte vide-
bor asecutus. Deus Rempub. vestram et vos diutissime
florentes ac incolumes conservet.

Magnificentijs et Amplitudinibus
vestris addictiss:

Ecclesiae Diaconus, ac Scholae,
apud Lobsenios, Rect:

Paulus Palivrus.

INVOCATIO SANCTISSIMI
SALVATORIS.

O Domine Jesu, aeterni patris sanctissima q̄, Virginis sancta propago; templum hoc, quod numini tuo dicatum, inter manus laborantium assurgit: venerabilis hæc sacrorum Antistitum corona: hoc eximium virorum illustris: nobiliss. agmen: popularis iste cætus, et quis quis hęc alius, una omnes, te nostrum certissimum fidissimumq̄, auxilium capto nostro invocamus: tuam solius opem exposcimus: adsis et propitius fave, ô unica salus tuorum.

Squallida hæc tetrâq̄, pullatorum facies: deformis ac luctuosus pompæ funebris ordo: hæc inamœna carimonia exequiarum: sordes deniq̄, miserabiles præstantissimarum personarum: ni tu, ô supremum sanctorum decus ac solatium, præsidio ades: infanssa, dira, atrociasq̄, plurima minitari, animosq̄, nostros horrore inu'sitato percellere viderentur. Quid enim sunt, vel præstantissimorum virorum, in foro mortis cætervæ, presentia tua orbatæ? quid? nisi grex crudeli laniena destinatus: nisi mancipia prædæq̄, diaboli: quid? nisi fomes flamma infernalis alimentumq̄, quod nullus unquam depascat, ordo seculorum. E diverso autem, ubi tuis auspicijs vexillorum ordines expanduntur, imbellis ovicularum tuarum grex, a vernalibus leonibus sic formidabilis: ut ordinata castrorum acies: sic calo divisq̄, decorata, ut legiones ad conflictum procinctæ militares. Hunc locum ô Domine Jesu, atq̄, istius areæ ambitum, tibi soli religiosè capimus: tibi solemni more dicavimus: omnia sunt operata tibi. Proinde hęc nihil invenias ejusmodi ornamentorum, quibus signera sua decorari mundi perversa censet opinio: non enim hęc phalerati equi, nō personati vivi, non cataphracti milites, pugne simulacra cientes, non gesticulator visitur histrio: non tormenta fulminantia; non cerei lucentes, imaginaria solia, aliâq̄, hominum spectantur inventa, morticacinnum tibi nauseam com-

inuentia: qua ipsi praeposteram cura, illic adhibere solent, ubi tunc
luxuriantem florem insolentia humana deuris, atq; Monar-
chas supremos, bellatores excellentissimos, heroes fortissimos, pars
cum pauperculis lege, eodem in tumultu, strage eadem permisce-
Abdicavit omnem auri argentiq; ad suam funerationem impen-
sam, celebris ille olim Persarum rex Cyrus: cavuit idem nosster,
nunquam satis laudatus Comes Palatinus: religioseq; suos obo-
strinxit, ne cum aliqua fastus vaniq; splendoris nota, supremum
efficiam sibi solueretur: id agens, ut pulcherrimo sanctorum Pa-
triarcharum documento, laudabili Cyri aliorumq; praestantissi-
morum regum instituto, corpus suum nobile, non magnifico
sumptu, sed pio honestoq; ritu, sepultura mandaretur. Nec vota
ipsius frustra fuere: magno enim patre non minor filius, Suprema
desideria genitoris implet: ultimam voluntatem exequitur.
Favorabili vultu praesentia tuae fretus, o Rex aeternae gloriae,
confususq; tuo magnifico accessu, tantum vilibus istis caeremonijs
inchoata claritatis additum iri: quantum dignitas sacrorum
eloquiorum: cultusque venerabilis, tuae eximia Majestatis po-
stulat: immo, te solum nobis omnibus omnia futurum: ita ut
per te & animorum perturbatorum marores sedentur: &
squallor hic deformis, tua divina honestate diluatur: & no-
bis singulis, tantum interni externiq; accedat ornamentum, quan-
tum praesens haec fidelium concio: in visibilis caelestium Spirituum
caterva. Tuum Genitorisq; tui numen requirit augustissimum.
Adsis igitur, iterum rogamus adsis, o Jesu. Haud enim inso-
litum tibi lacrymantibus collacrymulari: haud novum sponta-
neo in arenam descensu, certamine cum morte decernere singu-
lari. Tu enim is es, qui quondam funestas Jari ades ingressus
luctu ipsas levasti: tu us, qui viduam Naimicam, ultimum
pignus deplorantem, efficaciter exhilarasti. Te de prosapia Iu-
da Leonem accepimus, quondam familiaribus lacrymis monu-
mentum La Jari irrigasse: ipsumq; qui jam triduum a morte
addebat, solo vocis innatu, ab intimis terra visceribus evo-

cat. 1773.

221

atum, sororibus spe in te defixis, vivum redhibuisse. Nec nos dubitamus, affore tempus, quo tu, qui es vita & resuscitatio nostra, omnia ad unum fidelium tuorum membra, ab omni mortalitatis concreione depurgabis: Augustoq; numinis tui ministerio, dimanantes in facies ipsorum lacrymas absterges. Hunc tamen uberrimum consolationis fontem, in intimo cordis penetrabili reconditum, intactum illibatumq; supremo illi mundi temporis conservamus: in presentiarum autem saltem eam particulam exuperantis tuae misericordiae poscimus, sine qua nec res divina ridè fieri: nec dolor orphanis ex orbitate ortus sedari potest: & sine qua, nec locus iste, nec tempus, nec frequens hic hominum catus, quidquam dignitatis honestatèq; videntur habitura. Adsis igitur o benedictè Rex seculorum, & nos in omnem avum, rege. Amen.

PRÆFATIO.

Cernunt oculi nostri, proh dolor, supra ipsas sepulchri fauces, Cœcissime cadaver Illustris: Andrea Comitum de Lessno: Brestia Cujavioꝝ Palatini: intuentur tam rigidè soporatum, ut nec Ecclesia, pro qua ipse conatu magnifico ad mortem usq; depugnabat: nec respub. Polona, cujus labascens moles Herculeis ipsis humeris sustentabatur: cujus salus ac in columnitas, consilio, labore, vigilijs, sumptibus, ipsa deniq; vita subsusciebatur: quicquam in eo opus praesidiq; possent invenire. Corruit basis ac fundamentum eximia Lesciniorum in Sarmatia familia: dilapsus est communis omnium honorum honos: defecit perenne amicorū bonum: amisit patronum subditus: egenus auxiliatorem: parentem patria: Ecclesia nutritium: amisimus omnes, cujus vel intuitionem sola, nostra omnis sublevabatur miseria. Decumbit in hac ferale sponda, vacuum spiritu corpus: corpus enectum decumbit: cujus indigenam animam simul ac suo soluta est ergastulo, caelesti primigeniorū Dei angelica manus interferuit contubernio, Heb: 12. Cecidit arbor magna: magna robustaq; arbor.

arbor cecidit: cecidit arbor. cuius speciosi rami, vivacis fidei in
cremento calum ipsum apprehendebant: occidit stirps, qua
multorum retro seculorum auctu constabilita: qua proprijs vir-
tutis sua facinoribus exaltata: qua divina benignitatis largos fa-
vore ampliata: suavissima umbra, non solum patrias oras, sed
extimas quasq; mundi plagas recreabat, replebatq; solis utram-
que domum. Cecidit is, qui claro generis ortu, inclitis animi cor-
porisq; operibus, affinitate principum, amicitia regum, honorum
omnium favore, amplissimis toparchis, magnificis in Ecclesiam
ac reipub: sumptibus cum nulli cederet: paucos sibi in hoc ama-
plissimo regno pares inveniebat. Cecidit unctus Domini: cui
diximus in umbra tua vivemus. Thren 4. Cecidit corona capi-
tis nostri, va nobis quia peccavimus. Concurrite, concurrite cives
mania patrie corruerunt: clamabat olim morte Africani nun-
ciata, Metellus Numidius civis Romanus. Factantur consen-
tancarum vocum quiritationes, per hoc inclitum Sarmatia
regnum: ingeminantur Elisai illa, quibus Eliam abeuntem pro-
sequutus est: Pater mi, curvus et auriga Israelis. Univerſa Hiero-
solythorum civitas, tribus omnis Jehuda, solvebatur acerbissi-
mum in luctum, supra Josia regis pientiss: monumentum: mo-
dulabatur Jeremias plena penetrabilis acrimonia lamenta,
quorum iteratione crebra, Muscorum chorus doloris abiturientis
remorabatur vestigia. 2. Chron: Cretum sanguine regio A-
biam, sicut praevaricationibus paternis impiatum: planxit tamē
Israel: quod saltem inventus esset super eum bonus sermo à Deo
Jehova. 1. Regum 14. Deceſſus sancti Jacobi Patriarchae, tanti
luctus causam filijs, adeoq; universae Egypti terrae prae-
buit: ut magnitudo ipsius, non solum in admirationem Cananeos pertra-
xerit, sed etiam loco illi novitium nomen imposuerit: PLAN-
ctus EGYPTII multis post seculis vocabulum sibi vendicante.
Maxime verò in Dei populo lamentorum erat tum abunde:
quando fortissimum suum ducem Maccabaum, cum cogliber-
tatis nunquam, ut videbatur, recuperanda terra obruerent reli-
quias

qui us: *Mac. 9. Praeclara sane haec plangoris exempla: sed tamen in multis hominibus: illud autem longe antestat omnibus, quod supra de lacrymis supra Lazari tumulum fuisis memoravimus Iob. 10. Licebit igitur mihi, ut puto, parva magnis componendo sic colligere. Deus et salvator noster beatus & verus, cuius integerrimos affectus, sancta ubiq; gubernabat moderatio: cujus ada nantinam constantiam nulla unquam potuit infringere perturbatio: cujus intenta sanctissima levitati obnoxia non fuisse: hic tamen, somno duntaxat, ut is ipse testatur, obrutum Lazarium, profectis ab intimo corde lacrymis, largiter deploravit: quanto ergo magis excrucitari nos medullitus oportet, quanto uberiores funderet lacrymas: quanto majores cedere planctus. qui patronum benignissimum, patrem indulgentissimum, qui columnam Ecclesiae, commune nostri seculi bonum, inestimabilemque mundi thesaurum amisimus. Ac super haec omnia, ecquis est in hac turba hominum numerosa, qui aspiciens luridam hanc pulle vestis nigredinem: nobilissimarum matronarum, inter manus allevantium crebra animi deliquia: tenellorum orphanorum gemebundos singultus; incertorum vocum emissas quiritationes: amicorum lacrymas, ab intimo affectu provenientes: ecquis inquam est qui lacrymas tenere, & haec seccis oculis valeat aspicere? Quis carissima omnium nostrum matri Racheli, infelici hac tempestate, tot tantisque filijs orbat.a, lacrymas suas non conjungat. Non cadunt enim & quassantur impune arbores enormes, quin sua ruina multum afferant detrimento & periculi arbusculis; ceu quidam in sinere sui principis nimis recte et vere effatus est. Consuevitque divinum numen, satis impendentibus dirioribus, homines pios ac sibi probatos, ijs quibus nefarios ulturus est pœnis, salutari manu subtrahere. quae de re vatem Isaiam Iehova exercituum fidelissimum interpretem, amabõ sitis, cum debita reuerentia audiamus.*

4

ISAIAS

ISAIAE LVII.

Iustus perit, & nemo homo reponit in animo: homines inquam benigni recipiuntur nemine animadvertente, ante adventum ipsius mali recipi iustum. In gredi pacem, requiescere in cubilibus suis, quisquis ambulat in aequitate sua.

PRIUSquam sanus hic nobilissimum, arce solemniter efferretur, personuit aures nostras, o magnifice incluta corona, ipsius Filii Dei concio, quam de via, ad aeternitatem abducente, dum hic nobiscum mortalem ageret consuetudinem, ipsum habuisse Evangelista Matthaei cap. 7. testatur. Nunc autem divinis vatis Isaiam verba audivimus, quibus postquam profulgatam impietatem mundi deploasset: eos

PRIMO omnes qui per has vitae istius angustias, ante ambulationem suam Dominum Iesum, pressis sequuntur uestigiis, praemiis incales aspectantes, duobus ornat, sine omni furore, elogiis.

DEINDE, quod ipsorum post laboriosam huius vitae peregrinationem domicilium, docet: & qua hominum de morte ipsorum iudicia.

POSTEA describit, quid tum potissimum Dominus facere soleat operis, cum fideles suos aeternae demandavit requiriti, quo loco, quia Vates terribiles malorum facies Dominum in apertum producere memorat, nos

ULTIMO expendemus, quibus animi erigendi solatiis, cum Dominus aut bonos piosque viros a nobis aufert: aut alijs in sua divina plagis nos visitat.

PARS PRIMA.

Constituit nos Dominus in hoc mundo, tanquam in theatro quodam, ubi res humanae assiduo motu, sursum deorsum feruntur, omniaque opera ipsius fatali agitantur dispensatione. Nec est, quod aequo numen divinum possit excusare facere, quam si homo praecleara ipsius facta, debita non observet attentione Isai. 5
Sequitur

*Siquide m & gentiles, qui Deum & naturam nihil fecisse facere
ne frustra iudicaverunt, ad id nos inhortari: & omnibus nobis
imperitus intelligentiæ aliorumq; sensuum usus eò nos deducere
videntur. Istud verò cum omni tempore facere nos convenit: tum
vero vel maxime, si quando, vel notabili aliquo favoris sui mu-
nere, divina nos demulcet indulgentia: vel infausis inter nunciis
sua n nobis denunciat inclementiam, vel uti cum à conspectu no-
str, abripit pios & probos viros: Ecclesia & reipub. utiles. Hac
inquam talia intento oculò spectare, sollicitoq; animo perscrutare
convenit: remissiores enim si semus, in nos Propheta suum d'strin-
git calamum: nos ad ruborem dabit ipsius censura: nobisq; q; ma-
lum Deum averruncasset, ceu olim primo mundo per catachys-
mū, Sodomitanæ plage per imbrem sulphureum, Dei ex improvi-
so vindicta superveniet; Gen. 7. Gen. 19. Sed ad propositum ve-
nio.*

*Postquam igitur ex verbis Propheta, facta incogitantia humana
reprehensio advertamus, quæso, quibus elogiis, cælestis curia le-
gitimos suos ciues insignire soleat. Justos, ut audiimus, bonos-
que vocat: quorum verborum brevitate nervosa, quicquid ad
constituendam essentiam non not hic aliorum heredis, pertinere
videtur: oppido apprimè divinum expressit oraculum. Ju-
stus perit. Cæterum de justitia illud nobis est priori loco
indicandum, vocari justum angelum, vocari & hominem, pro-
priissimè autem Deum: qui quidem sic justus est, ut justitia sua
radios, omnibus creaturis, rationem justitiæ subeuntibus sine ul-
la sui diminutione, possit affundere: nobis autem sermonem habe-
ri de homine, deq; eiusmodi justitia, qua & conscientiam ipsius
possit tranquillare: & rigidum Dei subsellium trepidè aspicere:
justitiamq; justissimi iudicis sententia absolvi ac immunem pronun-
ciari confidat. Dico igitur justitiam illam actionem, secundum
normam divine voluntatis: que partim lege, partim evangelio
manifestatur. ob eamq; rationem dupl. cæ nobis justitiam exerci,
legis nem.*

B

legis nem.

legis ne ipe, qua hominibus in harenis, siue humanorum dicitur
operum; ac Evangelii: quam fidei, gratia, adoptionis, iusticiam
Christi, ac iusticiam Dei appellare licebit. Prater has duas
iusticie species, ubi nobis cum Deo est disceptatio, nullam aliam
qua nobis possit patrocinari, invenimus. Sed a gite tamen sta-
art iculatim expendamus, penitiusq; singula aspiciamus.

Iusticiam igitur ego, quam legis & operum dico, statuo esse
actionem legi illi divina per omnia congruentem, qua inter-
nuncio Mose est promulgata: Actionis autem voce, siue illam
operationem malis vocare, omne illud comprehendendo, quod ra-
tionem mentis interioris, operisq; subit exterioris: siue sint illi
primi impetus, quos graci oequas vocant siue appetitus, siue
etiam rerum in animo deliberatarum per sensu organicasq; cor-
poris partes executio. Horum autem omnium, si coram Dei
iudicio sunt valitura, dignitas est censenda, non ex lege, quam
natura vocamus: hac enim quam sit imperfecta ac mutila,
doctrina, quam demoribus gentes tradunt, aperte docet: nec ex
humanis institutis, qua Christus, ac illo prior Isaias, consen-
tiente suffragatione damnauerunt, Mat. 15. Isaias 29. nec
deniq; ex coacervatione humanarum legum, quarum regimini
saltem ea subiacent, qua oculos humanos possunt incurrere,
mentis interim, qualescunq; ea sint, actionibus, nihil sibi ab illis
metuentibus: ac tanquam ab inepto iudice ad alium provocan-
tibus. I Cor 4. sed potius tenendum, omnes nostras actiones in-
ternas, externas, si cum Dei iusticia in disceptationem veniant,
ad regulam verbi Dei non adulterati nec mutilati, examinari
oportere. Parvi namq; retulerit, videri aliquem sibi, totam im-
plevisse legem, si in uno aliquo vel minima possit redargui
omissionis: hac enim ratione totam legis substantiam violari
Apostolus nos docuit Jac. 2. nimirum inquam, Dei verbo, tan-
quam amissi ac regula opus est: non tamen secundum placita
Phariseorum explanato: sed ex sensu ipsius auctoris DEI, qui
corda & renes scrutatur: Jer: 17. inordinatos etiam appetitus
aeternis

24

æternis decrevit penis plerere. Exod. 20. qui cogitationes malas reprehendit. Luc. 5. qui (d. rigorem iustitiæ) non solum iniquiter, sed & leviter emissa vocis, à nobis olim requisiturus est rationem. Mat. 12. Latum præceptum Domini Psal. 119. sed nos brevitati studebimus. Salvator noster miro compendio totius legis summam complexus est Mat. 6. ubi sic habet. Diliges dominum Deum tuum toto corde, tota cogitatione, ac totis viribus tuis; diliges proximum sicut teipsum. Quæro igitur, aliquisne fuerit, sit ve hodie; qui diligenter foris & intus postquam seipsum examinaverit: qui cogitationibus, sermone, actionibus suis in tristitia positus; Deo, sibi, proximoq; se satisfecisse audeat. gloriaris? Qui dicat, se Deum toto corde diligere, qui proximo perinde ac sibi ipsi favere: talem se dederis, nullus sum: dederis enim aliquem, qui iudicio cum Deo poterit experiri. Caterum se omnes nos conscientia convincit, vel alicuius prævaricationis, vel prava cogitationis, vel vani verbi; actum est illico nobiscum: vana iustitia nostra: nec ante Dei tribunal poterimus consistere. Lata enim jam pridem sententia: maledictus qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in lege. Deut. 27. Gal. 3. Quæ quidem divina sententia requirit animæ ac corporis integritatem; postulat, mentis, voluntatis, operumque ab omni sanctitate perfectiorem; talem quæ plenitudinem, qualis Adamus in statu innocentia fuit exornatus. Talem autem eequem hodie reperias? quis posterorum Adæ potest dicere: mundum est cor meum: Prov. 20. In omni filiorum Evæ propagine, unico saltem hoc est concessum, nempe Dei & Mariæ filio Jesu Christo. 2. Pet. 2. Heb. 4. Secundum hunc omnes alii mera iniquitas. Omnes enim peccaverunt, & gloria Dei destituuntur Rom. 3. O quoties supremus ille iudex in jus vocavit omnes orbis incolas: quoties diem dixit universis terræ habitatoribus: illius enim sunt, quæ habet Isaias cap. 34. revoca mihi in memoriam, disceptemus unâ, narra tu ut justificeris. quin imo cum nemo se iudicio sesteret, de cælo prospiciens, toti mundo acrem suam oculis circumtulit; Ecce autem

B 2

omnes de

omnes deflexerunt: omnes infrugiferi facti: qui bonum faceres
non erat, non erat, ne unus quidem. Psal. 13. Rom. 3. Proinde
omnes conclusi sub peccatis, ut omnium possit misereri. Rom. 12.
Atq; hac est illa prima iustitia species, qua tamen nullius un-
quam trita est vestigium: nec penetrandi ad caelos cuiquam via
exitit: quapropter aliud insidendum iter: alius quaerendus ius-
tificationis modus, alius prehendendus dux: nempe is, cui tran-
situs ab inferioribus istis ad superiora notissimus: quique, ut Ber-
nardus de caena dom. ser. 7. ait: est via sine errore, veritas sine fal-
sitate: vita sine morte. Talis autem quis? audi Jeremiam: JE-
HOVA iustitia nostra 23, & hunc secutum Paulum. 1. Cor. 1. Je-
sus Christus factus est nobis à DEO iustitia, sapientia, sanctifica-
tio & redemptio. Quorum verborum sensus, ad hunc scopum di-
rigitur, ut moneat, non aliam iustitiam in homine quaerendam,
quam qua ipsi laudem apud homines possit conciliare: sicut de
Abrahamo Rom. 4. dicitur: eam verò, quam Deus ratam habet,
extra Christum auspiciis inveniri: sic videlicet, ut, aut solum
ipsum perfectissimam omnium iustitiam; aut extra hunc ne-
minem coram Deo iustificari firmiter statuamus. Hoc autem
tam luculentum scripturae testimonium, a gerrimè diabolo
facit: qui quoniam expungere illud non valet: satrem sinistra in-
terpretatione interpolare conatur. vide Biblicas annot. Wuecij
1. Cor. 5. v. 30. Sed quam sit difficile, contra stimulos calces obie-
ctare, vel hinc apparet, quod aliud scripturae testimonium longe
hoc evidentiùs ad instar caci praeferit: quod nos, amabò, videamus.
Eum (ait Apostolus de Christo 2. Cor. 5.) qui non novit
peccatum, fecit peccatum: ut nos efficeremur iustitia Dei per
eum. Quibus verbis non solum prior illis sententia roboratur:
sed etiam insulsa interpretationis portentosa sabruuntur. No-
minat enim Apostolus, iustitiam & peccatum: nominat
eum & nos: eademque ratione iustitiam, peccato: Chri-
stum nobis, tanquam res sibi invicem adversantes opponit: de-
inde utriusque oppositi naturam explicat: ostenditque quid
Christus

225

Christus nobis, & quid nos per ipsum ac in ipso simus. Parte igitur ab una collocat. Apostolus Christum; ac loquitur: eum qui non fecit peccatum: ac si diceret, cum qui mera est Iustitia, qui nullo unquam collutulavit se delicto: ab altera parte collocat nos cum inherente nobis peccato, quod tanquam in proprio domicilio, quo ad vivimus, licet non regnet, habitare tamen non cessat. Rom. 2. Istarum autem duarum partium in eo convenientia, quod sicut Christus, quâ Deus, quâ homo, per se & in se est iustitia; ac nullum unquam peccatum habet in illo: sic homo, si ve animam, si ve corpus spectes, mera est peccatorum sentina: in quo ne umbra quidem tenuissima eius iustitia, qua coram Deo ad salutem consistere possit, unquam post lapsum est deprehensa. Atque hæc est prima in iustificatione nostri cum Christo analogia. Altera autem illa per conversam vicem exponit, qualis sit JESUS CHRISTUS reputatione: qualis suscepti viderentur respectu & peccatorum nostrorum voluntaria in se derivatione: qualis ratione eius victima, quam pro mundi delictis Deo patri, non secus ac si ipse deliquisset, obtulit: qui tamen agnus sine macula permanet in omne ævum: exponit item quales nos evadamus per vim illius agni & efficiam. Ubi hoc tenendum; quod sicut ille pro nobis peccatum: sic nos qui qui sumus, nullam aliam iustitiam, quam qua est in Christo, habere: ita ut, si blasphemia sit, CHRISTO peccatum adstruere, vel ipsum peccatum dicere ipsissimum: non minus contumeliosum, insolens, ac periculosum esse debeat, extra & præter CHRISTUM aliquam propriam iustitiam, iudicio Dei æquivalentem in nobis statuere. Vidit in his Pauli verbis optimè has antitheses D. Augustinus: qui fidei, confessioni, doctrinaque nostre verba habet consentanea in Enchir. cap. 41. inquit. Ille ergo peccatum ut nos iustitia: nec nostra sed Dei simus: nec in nobis sed in ipso. Omnino enim sic Salvator nobiscum agit, ut qui permutationem contrahunt: peccatum ac penas ipsi debitas, vicem nostram accipit: nobis autem confert suam iustitiam

ca. 170

ea neque sic adaptat, ut quemadmodum nostra peccata fecit suos, sic suam justitiam nostri per fidem juris efficiat. Nec pater celestis irrita ista habet: qui, ceu quondam Angelus vastator in Aegypto, eximios habebat, postes cruore respersos Exod. 12. ceu Isaacus, odore vestimenti illectus, sancta precatus est Jacobo, Gen. 27. quos cruore agni vidit imbutos: quos innocentia ac justitia ipsius veste opertos: hos sanctos ac justos decreto suo immutabili pronunciat. Atque haec est illa unica ac vera Christianorum justitia: pre qua divus Paulus omnes suas justificationes, omnia damna, ac se quod est vilius reputavit, ut ad Philip. cap. 3. legitur. cuius quidem hic est perpetuus tenor, ut sine omni humanorum operum additamento, expiare delicta omnia plenissime valeat, nec cum justificationibus nostris quicquam sibi velit esse commercij: qua quidem privant se indignissime omnes ii, qui, quasi supplementum ipsi facientes, sive humani inventi, sive recensita in lege opera, curiosa cura conantur assuere. Gal. 5. v. 2. & 4.

Præter hæc autem est misericordia divina ejusmodi plane natura: qua omnibus nostris operibus procul abdicatis, solus Christi merito, ut nos justos pronunciet, permoveretur, atque salutis nostræ laudem omnem, sibi in solidum vendicat: talis namque ipsius est gratia ut homini collata, ex impurissimo peccatore ipsius ab omni sanctitate protinus possit efficere absolutissimum: quod luculento exemplo debitor Mat. 18. telones Luc. 7. latro in patibulo Luc. 23. alij que non pauci nobis manifestum possunt efficere. Atque hanc de justificatione doctrinam sic prisca Orthodoxa Ecclesia docuit: sic Apostolorum chorus professus, ac in his etiam gentium doctor Paulus, qui ut ex scriptis ipsius liquet, Judæis, Græcis, ipsi que etiam Romanis antiquioribus pari modo ipsam tradidit: cujus de ea hæc sunt testimonia: Non ex operibus justis quæ fecerimus nos, sed ex sua misericordia servavit nos per lavacrum regenerationis et renovationem Spiritus sancti. Tit. 3. Gratia salvati estis per fidem, idque non ex vobis: donum Dei est: non ex operibus, ne quis gloriatur. Ephes. 2. v. 5. 9. quod si per gratiam

iam, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia, Sicut ex operibus, jam non ex gratia: alioquin opus jam non est opus. Rom. II. v. 6. Cui ipsius sententia repugnat ex diametro illorum opinio, qui justificationis parte dimidia fidei ablata, cetera operibus, illa faciunt dividuam: quae a d fidei summam, partem suas satisfactions, partem opera quae vocantur supererogationis, postquam accumulaverint, tantis non contenti adminiculis, reliquias peccatorum ad inferos amandant expiandas. Nam purgatorium partem inferni esse, vel vicinum inferno locum, Belar. lib. 1. de purga. cap. 9. non veretur affirmare. Eant igitur nunc, & his tam perspicuis contradicant documentis: ac lenocinio verborum, fidem & opera, res natura sua diversissimas, in unum coniungant: praesument filii Dei meritum cum operibus Sanctorum, Martyrum, Monachorumque, confundere: proferant opera supererogata, umbraticas indulgentias, & illas non bellas, impurum purgatorium: nos hac omnia contemnemus facilitate, qua Deum esse Deum, ac verbum ipsum infallibilem statuimus esse veritatem: nec ista verborum portenta Evangelicam doctrinam, catholicamque fidem censebimus: sed potius negotiatorum Babylonis verba pergracantia. Apoc. 18. v. 11. Mat. 25. v. 19. quorum adventum praedixerit Petrus 2. Pet. 2. v. 3. & qui (o miseram Ecclesia fortunam) peiores illis quos Christus apud Mattheum reprehendit, ariamnum id agunt, ut sibi pradia & divitias: animabus vero innumeris aeternam accumulent perniciem.

Demonstratum jam ad oculos arbitror, quinam homo vere iustus coram Deo censei debeat: quod videlicet non is, quem sua sibi commendat, iustitia: sed qui credit in eum, qui iustificare valet malum: quoniam credenti in Jesum Christum fides ipsius imputatur ad iustitiam. Rom. 4. v. 9.

His ita dictis, venio ad alterum elogium fidelium: quo a S. Spiritu viri benigni, misericordes, atque in aequitate ambulantes, insigniuntur. Certum est autem, notari hoc locos, qui, postquam Deum misericordem sunt experti: ab eoque

veniam

255
veniam delictorum consecuti: ipsius amore, sua, suorumque pro-
ximorum salute, nihil prius nec antiquius sibi existimant: fidei-
que iustificantis fructus pro suo viril palam edentes, crebra ver-
b. divini auditione: devota Sacramentorum perceptione, studio
precum pietatis, temperantia, iustitia, misericordis erga egenos
affectus, ad vitam eternam suam faciunt firmam vocationem.
2. Pet. 1. Et qui iustificati, adhuc iustificantur: sanctificati adhuc
sanctificantur Apocal. 22. 11. Caterum, doctrina hac operum
alij tempori reservata, illud tantum hoc loco observabimus: quod
licet vita eterna sit donum Dei nostri gratuitum, Rom. 6. nec
ulla ratione iustificationis nostra causa, dici opera bona possint:
requiri tamen ea à iustificatis Et flugitari per omnem vitam de-
cursum, quo Et iustitia, Et possessa gratia, in fallibilia possint esse
documenta. Nam sicut causa, ut est apud Logicos, non precedit
effectum: sed posita proxima causa, effectum poni, sublataque tolli
hunc necesse est: nec enim dies antegreditur solem orientem, nec
fructus prior est arbore: ita opera bona non precedunt iu-
stificatum, sed sequuntur iustificandum: quod in libro de fide Et
bonis operibus cap. 14. doctrinam Pauli Augustinus secutus, pie
scriptum reliquit. Pro monstro itaque sunt omnes ij. qui hac a-
liter fieri posse existimant: perinde enim sicut Dei filius habes
in se vitam Ioan. 3. 26. Et hac vivifica vitæ separari ab illo
nequit: ita nec à fide opus bonum avelli, stabitque inconcussum
illud: quod cui multa remissa, impensius is creditorem amare te-
neatur Luc. 7. Et quos merus Dei favor adoptione gratuita ad-
rogavit, adoptatoris sui naturam debeant imitari. Luc. 6. 22.
Quodq; eos qui Deo crediderunt, viam pietatis alijs præire o-
porteat. Tit. 3. quibus spiritus impertitus est, eos spiritui obno-
xios reddi Rom. 8. emancipatos à peccato, Deo subijci, Rom. 6.
In hoc enim salutifera illa gratia illuxit, ut abdicata impietas,
Et desiderijs mundanis, sapienter, iusti Et p̄i, in presenti seculo
vivamus. Tit. 2. qui iustitiam facit, ex Deo est: qui peccatum,
xx Diabolo. 1 Ioan. 3. Ac fides sine operibus mortua. Iac. 3. v. 17
Nec tamen

Nec tamen hanc fieri, quae iustitiam parit, aut vanam iactantiam existimeris; aut externam professionem: aut denique rerum à Christo gestarum nudam cognitionem. Quin imò potius participatio est sancti, & meriti Christi, & ex hoc merito redundantis efficacia plena fruitio. Unde regeneratio, ac vegetum dilectionis promanat, robur, numerosum omnigenarum virtutum chorum tanquam pedes sequas à tergo trahentis. Gal. 5. v. 6. Postremo, priusquam ad secundam instiuti partem me convertam hoc addo, tantopere diligì à Deo fideles, ut habitare in ipsis ac vivere dignetur. Gal. 2. v. 20. in ipsis velle & posse operetur. 2. Cor. 3. v. 5. illis dona sua appropriet, ac tanquam ipsis peculiaris coronet. Aug. Psal. 102. & hac ut faciat, omnia, non nostra impelli dignitate, sed sua permoveri miseratione, Gal. 6. atque adeo, ut cum Augustino loquar, facit se nostrum debitorem fidelis ille Deus, non aliquid à nobis accipiendo; sed tantum nobis promittendo: nec satis ipsi erat, nudis verbis promittere; sed placuit tabulis verbi sui inscribere. Habet enim pietas promissiones huius & futurae vitae. Tim. 2. v. 8. ita ut, quemadmodum immortalem Deum perpetuam vitam vivere indubitatè statuimus; sic affore diem speremus; quo Deus horribili severitate omnia impie facta est ulturus: e diverso autem bona in bonis opera ita cumulate, compensaturus, ut neque dictum, neque factum, neque ulla sancta meritis intentio, sine brabeio, sit abitura. Ac illa die, qui plena, dum in vita esset, virtutes semina vit manu: centuplo cum favore metet fascies gloriae, splendoris que nunquam extinguendi. Atque hac est constituta ac perpetua Ecclesiarum nostrarum de bonis operibus sententia: quam ita nos docere & credere, Deum, conscientias, auditorèsque, quibuscum ad subsellia Dei iudicis sissi nos oportet, contestamur: & protestamur fieri nobis insignem & notariam injuriam à doctoribus Romanae Ecclesiae, dum nos bonorum operum hostes contumeliose proclamant, & eam nobis calumniam impingunt, quod bonis operibus bello indicto ea aut prohibeamus, aut susque deque habeamus. Deus det illis mentem meliorem.

C

Pars.

PARS SECUNDA.

Absoluta parte priore instituti sermonis, expendamus deinceps, quid vulgo de bonorum morte iudicari soleat: & quæ nostra de eo debeat, esse sententia. Quæ in re qui dem usu videmus e venire, ut malitiosi bonorum mortem delicias sibi faciant; & quos vivos recto non quiverunt aspicere oculo; eosdem mortuos execratione deovovere: ad inferosq; amandare soleant: quod qui dem ut in hac vita non dissimulante tolerunt: sic in futuræ ætæ imprudenter solideq; facta, mutuo sibi obiectaturos divina Sapienti a 7. clarè docet: quorum verba etiam fideliter refert; non insensati, inquiens, vitam illorum aestimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Eademque mente S. Joan. revelatio, cap. 11. nobis revelavit: quod incola terra supra mortem proborum merant se consolatur: muneraque ultro ac citro sibi missuri. Videmus igitur impiorum de iis hoc esse iudicium, ut ipsos per mortem perdi non dubitanter sibi persuadeant. Sed ab ipsis longissimè abit S. sancti sententia: qui de piis affirmat:

Primò, Colligiplos. Ex qua sermonis formula apparet, mortem piorum congregationem seu collectionem vocari debere: quod etiam exemplis doceri potest. Tantis per Patriarcham Enoch in viis Dei ambulavit, donec ipsum in collegium caeleste Jehova maximus collegerit. Idem Jehova sanctissimum vatem Eliam, curru flammeo, ex his terrarum angustiis, in novam quasi cali coloniam deduxit. Sed hæc miraculosa: dicam ergo & communiora. Colligam te ad maiores tuos, ait Jehova J. sic regi letaliter decumbenti. Hos vero ubi dicemus? num in sepulchro: non me Christe: eodem enim omnes cupi impossibile. Patriarcham Abrahamum, ut est Gen. 25. pollicetur aggregare ad populum ipsum: quod etiam de sepulchro nequit obtineri: hoc enim ipse sibi eo comparaverat, loci, quo nemo unquam ex maioribus ipsum vestigium posuerat. Ubi igitur hos patres dicemus? Ubi iustorum animas censebimus? Scripturam adeamus & audiamus: quæ ipsas in Dei manu collocat. Sap. 3. quæ domicilium ipsorum fasciculum viventium appellat. 1. Sam. 25. quæ &

braba sinum, Luc. 16. qua paradysum, Luc. 27. que manus Christi Act. 8. qua verbis Christi domum patris mansionum plurimarum. Ioan. 14. Atque etiam hoc illud est intimum regis palatium, ubi Cherubis ac Seraphis, ubi angelorum ordines: ubi Patriarcha, Propheeta, Reges, Apostoli, Evangelista, Martyres, aliaque electorum turba aeternam cum Christo aguni consuetudinem: quod etiam quisquis Christianus, fidelem militiae suae dejugnavit pugnam, simul ac animus ipsius, corporis sese vinculis liberaverit, curru irvehetur triumphali: ob debellatum Satanae & mortem, aeterna virtuti suae tropaea illic erecturus. Vera enim sunt quae iure jurando duplici, Christus nobis, Ioan. 3. pollicetur. Amen, amen dico vobis, qui verba mea audit, & credit, huic qui me misit, in iudicium non veniet: sed transit a morte ad vitam. Ac in Apocalypsi proclamatur. Beati mortui, qui in Domino moriuntur, modo requiescunt a laboribus suis: cap. 14. Secundo affirmat Spiritus: ingredi ipsos requiem. *nam hic quidem*

Nusquam bella piis, nusquam discrimina defunt.

Et quo cum certet, mens pia semper habet.

Revera enim & diabolus & mundus, & caro propria hominis inquietare non cessant: & dominus ipse, quos diligit eosdem plebit: ita ut homo, cuius vita perperua est, si Iobum audimus, militia, non prius rudi donari possit: quam quotidianis certaminibus assiduusque pugnis enervatus, exoptatam mortem fuerit consecutus; per quam tandem omnibus laboribus semel solutus, nova requie frui, paceque omnibus anteferenda victoriis potiri incipit, de qua sic poeta:

Pax optima rerum,

Quas homini novisse datum est, pax una triumphis

Innumeris potior:

pace inquam non qualem mundus potest concedere: sed divina illa, ac omnem humanorum sensuum captum excedente.

Tertio affirmat; ipsos requiescere in cubilibus.

C 2

Per qua

per que non tantum subterranea illa corporum receptacula
intelligenda sed omne illud, quod corporibus humanis, fida sub-
ministrat, quoad reviviscant, hospitia. Siquidem ut Augusti-
nus ex Lucretio adducit, celo tegitur qui non habet urnam. Nec
illud magni refert, quod carnivora avis, quod bestia trax, quod
immanis balena hominem consumat, quod in cineres res resoluunt
violentia ventorum, proluvia aquarum, in quas ve mundi pla-
gas differant: quod denique ex aliis in alia subinde mutantur e-
lementa: inter hac namque omnia, sic corpora humana, divina
servat providentia: ut aliquid ex ipsis, vel interire, vel permutari,
vel diminui prorsus sit impossibile: sed eadem parte, qua
quondam domicilia particula illius caelestis fiere: cum eadem no-
vo se hospitio conjungit, antiquaque redintegrabunt familiaritatem
1. Job. 19. Hec autem mortalitatis nostrae cubilia, immortalis Dei
hospitio, sunt nobis consecrata: qui post cruentum illud, quod cor-
pore sustinuit certamen, triduanam in sepulchro resiciebatur inter
quiete. Proinde illi: inuenitur delicatissimus ipsi lectulus,
quem grandi peccatorum mole primo genita filiorum Dei turba,
statim in baptismo incepit substernere. Illic dulcissima corporis
ipsius exuvia: sudarium nempe, quo fidelium sordes omnis que
generis inquinamenta exterguntur: & lintea quibus genae la-
crymis persuse desiccantur, omnis que illarum fluxus prohibetur.
Illic invenias tegumentum ipsius resurrectionis: quod sperata re-
victionis, nobis est certissimum pignus ac monumentum: quic-
quid enim in capite precessit, in membris consequi necess. est. 1.
Cor. 15. Illic aurea elegantissimis verborum emblematis inter-
textis: quorum precium argentum, aurum, unionesque antestat
preciosissime nos. Ego sum resurrectio & vita. Job. 11. Vivo ego &
vos vivetis. Job. 14. In domo Patris mei multa mansiones, eo
ut vobis parem locum: quem ubi para vero, veniam & accipiam
vos. Joan. 14. Videte vos & gaudebit cor vestrum, & gau-
dium vestrum nemo a vobis auferet. Joan. 16. Aliaque sexcenta
firmi-

29

firmitu vine sua caelum terramque superantia. Luc. 21. Igitur in-
ta illic & dulcis requies Psal. 6. Caro mea habitabit seculum. Sicut
enim in illa Dei angelorumque fideles deducuntur ministerio: in
ta inibi quiescentes illius accurata nunquam deserit providentia:
qua etiam M. sis sepulchrum munitum: nec ab homine violari
potuit. Deu. 32. nec Sathan corpori ipsius valuit incommodare.
Jude v. 9. nec hodie si quis petulans, ut disciplina est profligata,
sepulchra expugnet, cadaveribus insuetet, illa spoliat ac debone-
set: turbantur dormientia corpora, aliquid ve inhonesti vel ad-
versus patitur. Hanc enim turpitudinem, ut ait Petrarca lib.
2. dial. 132. tu non videbis. Quia imo si ipse Iehova, in suo furore
terram sic quatiat, ut sanguis per violentiam & iniquitatem ex
ea profiliat. Isa. 27. corporaque trucidatorum detegantur: dor-
miunt nihil ominis pii somnum suavissimum, dormientque quo
ad Dei civitas pleno consumentur incremento: quoad Christi
sponsa in omnibus suis membris perfecte adolescat: quoad nume-
rus electorum iusta perficiatur plenitudine: praestoque adsit dies
illa nuptiarum, qua omnes illos quos violentia mortis in sepul-
chris detinuit, festivissimo hoc recreabit acroamate. Ecce spon-
sus venit. Mat. 22. atque illi excusso somno consurgent, & vita
aeterna adibunt hereditatem. E contra vero quiescit impia tur-
ba cum suis patribus: nec ipsi quidquam, vel magnifica sepultura
vel memoria ipsorum erecta ad omnem perennitatem imagines,
vel terra sacratoris locus prodesse potest: versantur apud suos
Patres, Cainum, Achitopholem, Saulem, Iudam, Pilatum, He-
rodem ipsosque Diabolos: ubi fletus, dentium stridor, futurorum,
que malorum terror & expectatio longe gravissima.

PARS TERTIA.

Perquam igitur Dei electis certa reperta quies: quid tum po-
tissimum nomen illud supremum sacre solet? Ecce dominus ex-
gredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terre.
Isa.

Isa. 26. v. 21. Hoc itaque primordium divini laboris, bonis extrahenti factum constituitis, servire in malis: hoc nimirum verba Prophetæ volunt: ante faciem mali colligitur justus. Sed jam inquiramus, quæ illa mali facies, qui illi terrores, quibus Deus electos suos subtrahit. In S. Ioannis revelatione non pauca harum specimina cernuntur. Cum enim agnus, ut est cap. 6. secundum aperuisset signum, profiliit equus rufus, cuius fesseri ingens in manibus gladius, quo & pax è terra sublata, & promiscuè cades immissa habitatoribus. Ac rursus cum signum tertium revalsum, produit niger equus, cuius iniquitator lancem famis prænunciam habebat in suis manibus. O infelices autem terrahabitatores, quo se hoc abdomen insatiabile penetraverit: audebit namque ibi infelix genitrix, in propriis visceribus suam sepelire progeniem, 2. Reg. 6. Denique postquam sigillum quartum apertum, equus albus apparuit, in cuius immani dorso mors, & huic consecratus infernus, quibus potestas data sciendi per famem, ensem, perque bestias terra. Terribiles inquam hæc malorum facies: sed & illa non minus terribiles, quas septem turbarum clangor, ab inferis quasi evocavit: quas que ira divina pateris, ad mandatum Dmini An gelorum effundebat, ministerium. Apoc. 16. Colligitur ergo justus ante mali faciem: ne illum vel eventere possit vel pervertere: sicut Iosias quondam ante adventum furoris Dei collectus: tum verò ut ira Dei accensa sine omni obstaculo in cervices malorum evibrari possit. Utinam autem saltem hoc deplorata mundi cecitas possit perspicere: quod beneficio justorum & capitibus ipsorum divina arceatur ultio: quodque justus fundamentum sit seculi, maiori forsitan ipsos dignaretur venerationi. Tanti enim est, mihi credite, pietas fidelium Deo, ut quem nulla flectere potestas potest: is votis ac supplicii ipsorum sepe flectatur: is que plurimum indulgeat. Valuit Abrahamus Gen. 18. ad Dominum adducere, ut aliquot perditioni devotas Civitates, si saltem in iis decem boni inventi fuissent, contra animi sui inductionem servare promiserit. Potuit pietas Loti, oppidum

Zoar.

Zoar. cui iam terra dehiscere incipiebat. presentissima cladi eripere. Gen. 19. Precibus Moysi victus Iehova. furor em. quo rotus Israel consumendus erat. cohibuit. Exod. 32. In contrarium se quid Dominus inceptat. si quando voluntatis suae decreta exequitur. omnes in uniuersum remoras summo vet. sic enim per Isaiam loquitur cap. 3. Ecce Iehova exercituum amoturus est Hierosolymus scipionem & baculum. potentem & bellatorem. iudicem & prophetam. prudentem ac senem. Ac per Ezechielem cap. 13. Non ascenditis ad irruptiones. nec obducitis sepem pro domo Israelis. ut consistat in bello die IEHOVAE. Et quid aui tem. nos hac tangunt o peculium Dei consecratum? ecqui dasciunt. o atriorum Dei pervigiles vigiles. nostrarum enim insolidum est partium. tanquam a specula attendere. qua mala ingruat. tempestas. nostri muneris aspectare. qua Cadodemon per errores & vitia animis se insinuat fidelium. nostri officii providere. ne quid Resp. Christiana detrimenti capiat. nostrum denique palmas cruce intaminati agni sanctificatus caelum versus at tollere. iramque divinam fervore delinire precationum. nobis conuenit hoc turbulento Patria nostrae statu. in ieiunio. cordium compunctio. animorumque afflictione **DOMINUM** incamare. **Parce DOMINE** populo tuo. & ne exponas sessionem tuam opprobrio. Joel. 2. & ut rem in pauca conferam: quod est fidelis miles imperatori. quod bonus imperator exercitui. quod navigio periclitanti peritus gubernator: hoc nos Ecclesiae **CHRISTI** esse conuenit: secus enim se simus. apprehendent nos minae Domini exercituum. quibus per Ezech. cap. 22. nos territat **Quero** aliquem qui obducit sepem. & consistat in corruptione coram me. pro ipsa terra ne corrumpam ipsam. Caterum fratres carissimi optime sum ego de vobis persuasus. nec ideo. hoc loco vos compellare libuit. quod incitatione vobis opus esse putaverim: sed potius. ut vos in cursu recto confirmem. & quid sibi de nobis ovicula nostra debeant polliceri. planum omnibus faciam. **Ruit mundus prope-**
ranti ad

vant ad metam secula: fit fides ratiocinii: 1. p. s. r. s. v. n. t. e. r. o.
omnia: undiq; strages, & uina vasit: de: n. e. s. i. u. m. m. n. u. r. e. s. t. i. f. f. l. i.
Etis rebus succurrere; n. e. s. i. r. u. m. i. m. p. e. n. d. e. n. t. e. m. c. a. l. a. m. t. a. t. u. m. i. m. b. r. e. m.
reditione ad meliorem mentem, an: mori. m. d. e. v. o. t. i. o. n. e. s. e. p. p. l. i. c. a. t. i. o. n. u. m. s. e. r. v. o. r. e. q. u. a. n. t. u. m. p. o. t. e. s. t. a. r. e. i. t. e. r. e. *Quos* in ur
columna domus domini, submoliuntur. Reip: sulera: & fluunt
honestamenta familiarum: quibus omnibus, quid a iud. quaso per
tenditur quam rerum. universitatis extrema corrutit. Mali
enim portenti res, mors frequentata in viris prostantis firmis: Ec-
clesia Dei excubitoribus vigilantiisimis, evidentis fidei senatorio
bus: aliaque honorum turba.

Colligitur justus ante faciem mali. Cuius dicti. Deus
bone, o quot nobis documenta ab omni memoria hominum pessu-
mus accersere. Terribilis namque fuit illa facies qua post. obitum
parentis Noe Lamechi, eo ipso momento, quo ille arcam ingressus,
mundum invasit: apertis que a quarum superarum & inferarum
receptaculis, sic mundum demersit, ut omnes omnium montium
summitates, pondere aquarum, quidecim cubitos super ipsos a-
scendentium premerentur: omniaque animantia, pauculis qua
tutabatur arca exceptis, interierint. Gen. 7. Horrenda est
illa, que post mortem Iosia. Babylone progressa Dei populum
pecudum instar in prada egit: immisericorditer tractavit: quo
tempore, quatuor regem sub jugum misit: in modum miserabilem
exoculati: ac in vinculis per ignominiam ostentati: urbs diruta,
regio vastata, servitum in omnem sexum promiscue: ac nihil im-
manitatis omissum, ipsis etiam regis filiis in conspectu pater no-
contrucidatis. 2. Reg. 25. Mortuo Divo Iacobo Ecclesia Hiero-
solomitana, secundum CHRISTI tempora, Episcopo: cum electa
DEI turba, hostiles declinans furias, Pellam oppidum per fugio
suo dele gisset: quanta rabie Sancta urbis plateis insultabant: ut
non lapis supra lapidem relictus: quanta deniq; indignatione su-
pra gentem ingratitude extrema ille magni consilii Angelus
effundebat. Sed & antiquis his pratermissis; negari non
post.

potest recēti hac memoria, terrificos mali vultus, nos percelluisse:
 fame, bello pestilentia, aliisq; noxiis, Regnum hoc crudeliter in-
 festantibus. In primis autem, quo tempore laudatissimus noster
 Comes Palatinus metam vite prospectabat, prospexit etiam sub
 auras elactantem discordiarum ac seditiosum imaginem: que
 postquam ipsi visa: Tolle precor, inquit, animam meam, O Do-
 mine. Quod ipsius desiderium explevit Dominus: & quem quie-
 scenti saltem patria concesserat; eum tumultuanti, ac ruinam
 sibi acceleranti, invidit. Manifestum quippe est, ipso D. Jesu te-
 ste, non posse regnum illud consistere, quod intestine in diversum
 irabant dissensiones. Quamvis n. hac in parte, & Deum omni-
 potentem esse ultrò concedimus: & piorum preces plurimum va-
 lere; consummatio tamen impietatis in malis, quam Dei inten-
 tus oculus, semper observat, accuratè certas periodos ut regnis, ita
 seculis constituit: quæ fatales mutationes, quia venire non pos-
 sunt, sine ingenti politiarum convulsione, horrendis que casibus:
 quæ arma his opponenda sint adversitatibus: & quibus firmamē-
 di animi solatiis, agè jam in parte quarta expendamus.

PARS QUARTA.

IN tanta igitur malorum affluentia, bonorumq; diminutione.
 solatii nobis non nihil videtur afferri: cum præstabiles aliquas
 familias sic videmus amplificatas, ut quod Poëta ait:

Primo avulso non desinat, alter

Aureus & simili frondescat, virga metallo.

Non solum inquam dolorem minuit, sed & solatia auget: cum
 post unam ab arbore frondem defractam, subitaneo altera illud
 recompensat supplemento: magisq; etiam delectat, si hic succeda-
 neus ramus, nova sibiq; simili suppululat, propagine. quod quia
 in hac Comitum de Lessno clarissima familia fieri videmus, gra-
 tes tibi gratias, ô Domine exercituum agimus. O Domine, pro-
 sperare, o Domine da felicem successum: serva eos, benedic tue

D

posses

possessioni: pascere & extolle illos in aeternum. Effice Domine,
ut nobilissima Comitum de Lessno augetur familia: ut in sub-
lime assurgat: ut nomen ipsorum inter inclytos heroes recensea-
tur: & quibus, per omnes vitae gradus, numentum colere
laudi emolumentoque ducebatur: ut post hac brevioris vitae spa-
cia aeternorum aedeant hereditatem palatiorum. Indicavi bre-
viter, quae in presentiluctu humanitus possint nobis afferre con-
solationem: sed quoniam levitati ac inconstantiae omnia, quae sub
Sole, subiecta sunt: vetuit Dominus Psal. 146. ne in Principibus
confidamus: utique enim vanitas est omnis homo Psalm. 39. Alia
igitur malorum: querenda remedia: eaque talia quae contra o-
mnes adversitates firmum possint nobis suppetere solatium. Tale
verò unicum est: nempe Jehova Dominus noster. Si enim ami-
sisti, o homo, patrem, matrem, maritum, uxorem; audi vatem,
qui Psal. 27. sic ait: Pater & mater dereliquerunt me, dominus
autem suscepit me: & qui octuagesimo octavo Psal. orpha-
no rum tutorem, & viduarum patrem ipsum appellat: Cuius rei
ut nobis Dominus fidem faceret: ultrò per Isaiam sic nos com-
pellat. 44. An potest oblivisci mulier fetus sui: ut non misereatur
filij uteri sui? etiam hac oblivisci potest, ego autem non oblivio
scar tuum: quoniam in manibus sculpsi te. Videmus ergo Deum, &
promittere nobis liberaliter, & amare nos efficaciter: non est igitur
ut de potentia ipsius dubitemus: quis enim illi par vel similis?
quis agentem illum impediri potis? Si ergo Deus pronobis, quis
contra nos Rō. 8. Is namque aedificat domos, servat civitates, hone-
stas jungit conjuges, prole dicit parentes, ornat familias, rem do-
mesticam auget, vindicat, oppressos, vim à bonis propulsat: pra-
esto est in adversis: is potest per maris profunda secum prestare
transitum: is laborantes in abyssu educere incolumes. is captivis
honores, servis sceptrum conferre: novit is modica farina numero-
sam familiam in fame pascere: novit exiguo panum numero in-
gentes turbas exaturare: novit, quoad ipsi lubitum, sine cibi po-
tateque adminiculo suos in vita retinere. Ipso jubente pumices a-

quae

quas exudant aridissimi: exucca mandibula largum submini-
 strat liquorem. Ipso regente, nec ancipitis Luna noxia stridit, a,
 nec fervidi solis ardetis radij, nec violenta flamarum nocere po-
 test violentia: Sape ad imperium ipsius stetero poli: sape perti-
 nax cecidit sol abijt: compressa rabiosa ora leonum: ipsaque inani-
 ma saxa cum homine fœdus pacisci videbantur. Job. 5. Dilectus i-
 gitur domino caput, nec famē, nec pestē, nec tela hostilia ptimescet
 ab ipsius latere cadet mille: cadet millia dena ab altero: ipsi v. et i
 am si in valle mortifera deambulet, divina securum p̄stabit provi-
 dentia. Dominus enim est qui mortificat. & vivificat: qui in
 infernum deducit & reducit. 1. Sam. 2. Idem longitudine dierum
 suos saturat, & salus em suam ipsi ostendit. Psal. 19. Si igitur
 ingruunt terrores, impendent anxietates: si boni incesit cupido,
 nemo hoc melius illa avertere, hoc dare poterit: quippe qui nō solū
 cogitata suorum facit. psal. 144. sed ea qua nec oculus, nec memori-
 forum unquam vidit, in cœlo præparat. liberalissime Isai. 64.
 Proinde sicut qui Deum non habet, miserè est miser: nec quic-
 quam ipsi vel parentes, vel fratres, vel cognati, vel amici, vel de-
 nique tutores, servi, subditi, thesauri opitulari possunt: ita rur-
 sus, quicquid Deus est, quamvis mors omnes ipsi adimat, necessarios:
 proditus sit familiaribus: licet vicini, cognati, civitates, nationes,
 reges, principes, bellum ipsi denuncient: omnes in ipsum creatura
 conspirent: licet unum illum innumera hostium stipēt examina:
 non solum præda ipsos non locupletabit, sed potius quod improbitas
 ac ferocia hostium maior: eò miles Dei gloriosus, adorea afficiet se
 illustriore. Una igitur certissima in malis omnibus consolatio: ve-
 rus ac solus Deus suis est pater, mater, tutor, consiliarius, auxilia-
 tor, liberator: solus ille robur, opes, gloria, lætitia: ille summum bon-
 num, ille vita aterna: omnibus qui in solo ipso spe defixa, exte-
 num ad us que halitum ei adherent tenaciter. At qui dices: cō-
 cedo quidem id ita esse: terribiles tamen malorum facio-
 es non possunt esse non terribiles: quis enim non percellatur, cum
 bella, incendia, famem, pestem ubique seruire videat? quem non

D 2 commo

525
commoveant tot malorum impune abeuntia scelera, tot errorum
efficacia, tot Antichristi exercitus, tot defectiones, scandala, per-
secutiones, tanta in rebus humanis anxietas, & quod tristitia
num, tantam ad paucitatem, numerus redactus fidelium? Ac suo
per haec omnia, aestuat, mare, exundant flumina, montes & colles
ruinam minantur: quassatur terra: solis ac luna fulgur hebescit:
nox aeterna imminet: omnes deniq; creaturae horrore induta ex-
tremam praestolantur interitione, ita ut lapis sit, non homo, si que
ista non commoveant, existimandus. Hoc tamē in his malis leva-
tione: quod Saluator certi solatij loco fidelibus, illa ipsa terribilia pro-
ponit Luc. 21. capitula vestra, iniquis, his fieri incipientibus, attollis-
te: quoniam appropinquat redemptio vestra. Unde cognoscimus,
terrorum, anxietatis, extremorumq; malorum facie & continua
in terris apparitione, calamitates piorum terminari, Dominiq;
adventum ad judicium accelerari gloriosum. Qui simul ac appa-
ruerit, subita reformatione Ecclesiam suam sacra exuet ignomi-
nia: dolores inaudita commutabit letitia: ac illam quam ante se-
culorum fundamenta, Dei consilium piis destinavit gloriam conse-
queret propitius, quam ut tandem post has Ecclesia afflicta misero-
rias manifestare debet: & ad judicandum vivos & mor-
tuos adventare: etiam atque etiam te roga-
mus, o rex benedicte in secula Filio

Dei Iesu Christe. Amen.

MEN.

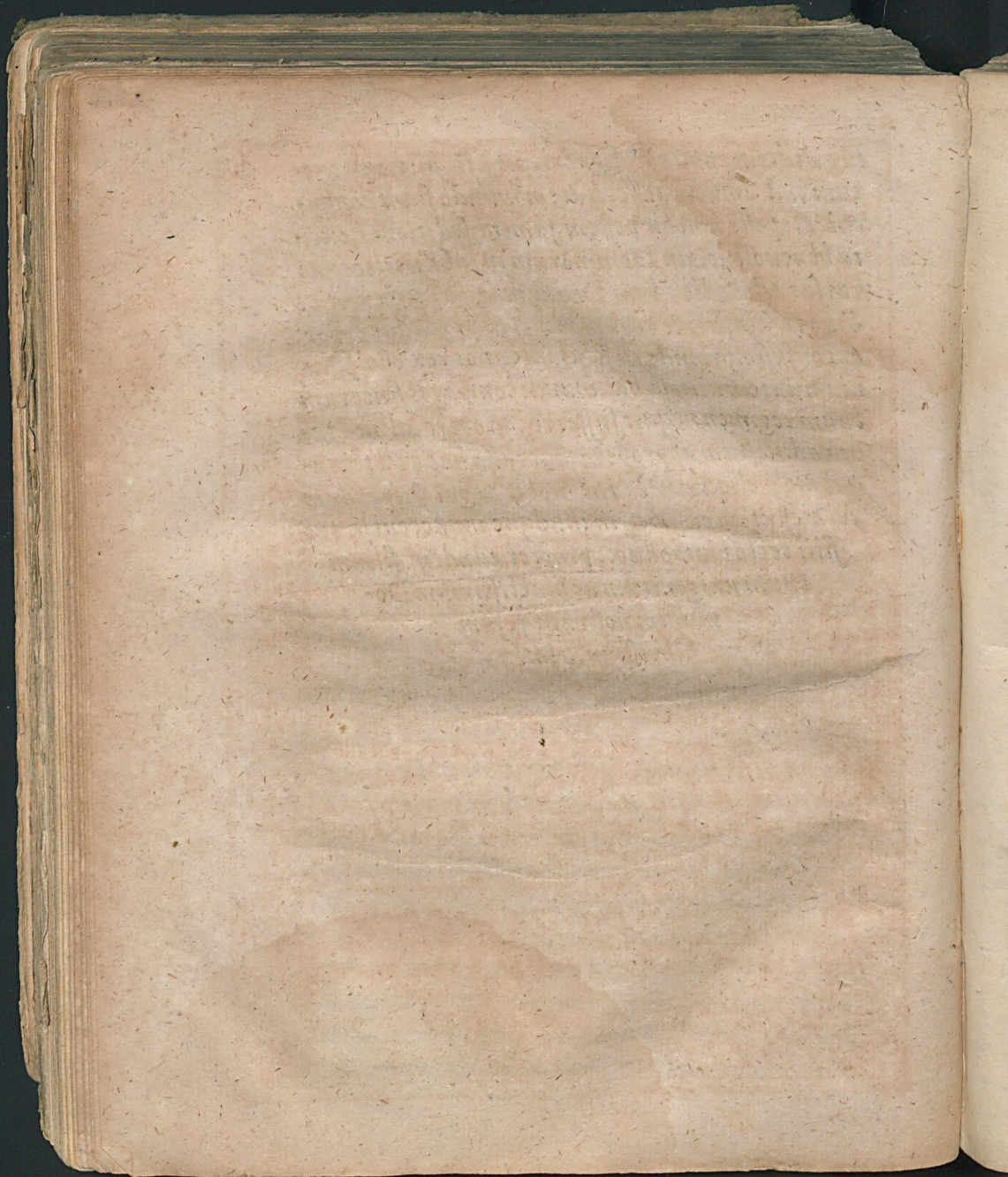

P R E C A T I O .

In ira tua astra, o Domine, ne in peccata nostrorum
 somnas: ne ad justissima iudicii tui subsellia per-
 trahas: ne ve pro delictorum nostrorum numero ac-
 pondere poenas exigas; satisfacet enim continuo miser
 homuncio. Satis jam, satis, o pater, supplicii tibi
 dedimus. Ecquando rursus misericordia tua subi-
 bit tibi recordatio, o amicissimum generi nostro me-
 men? Amisimus hac memoria nostra multos in Ec-
 clesia doctores prestantissimos, corruerunt regni
 istius firmissima firmamenta: bases ac columna
 praeclarissimarum familiarum confractae: ipsi de-
 nique custodes, qui pro legum ac libertatis salute,
 indefessas agebant excubias, e medio sublati: e quo-
 rum numero fuit **E** iste, omni laude major Sena-
 tor, quem tu perpetuo datum sopori, collegisti: ac i-
 psius morte legasti nobis, non solum luctum acer-
 bissimum, sed **E** diras rerum malarum facies: pe-
 stilentia scilicet, anxietatis, seditionis, terrorum,
 cadum, interni ac externi belli, extremaeque, nisi
 tu ipse prohibeas, rerum omnium vastitudinis. Cae-
 terum o veriloquentissime Deus: no vimus tui oris
 sanctissimi hac esse proloquia: Si vivo, nolo mortem
 peccatoris, sed ut convertatur ut vivat. En igitur
 nos, a pravis nostris viis, tuae opis auxilio, de-
 flectentes: en ad pedes tuos pater nos, prodigalis
 filii exemplo provolutos: en oculos praereverentia
 humili

humi defixos; en cordolia; en tunsape et oraz en vo
ces respicientia indices; miserere, miserere, & teis
psū ō clemētissime Deus cohibe. Aspice gentē Chri
stianam, aspice nos tua sortem hereditatis: unicum
& perfectissimum sacrificium, filium tuum aspice.
causa nostra ad vocatū, averte sanctissimos tuos o
culos à fœda inquinamētōrū nostrorū labe; irradia
nos paterni tui vultus benignitate: in te enim solo
omnis nostra spes defixa. Aspice nos eo lumine, quo
aspexisti Hierosolymam, ob regis temeritatem pla
gam pestis sustinentem, pone metam angelis pate
ras iræ tuæ effudentibus, prohibe ne tot sepulchra,
viris Ecclesia ac Reipub. utilibus, effodiantur. O
exercituum Jehova, petimus te suppliciter; ut la
befactatos tuæ civitatis muros sulcias; familias he
roicas amplifies; viros dignitate illustres excites;
ac in iis, quos jam dedisti, tuæ charismata augeas.
Præcipuè autem domus Davidis recordare; eique
benigna tua promissa presta. Gratiā fac eorum
posteritati, qui sua suorumq. posthabita utilitate,
tua, patriæque in solidum quæsi verunt commoda.
Et sicut hunc nostrum Patronum beneficentissimū
in vera nominis tui confessione, & invocatione e
vocasti, quo nomine ab omni hominum angelorū
que cœtu, dignum te omni laude judicamus: ita e
riam ipsius gloria, virtutis, bonorumq. hæredibus;
adeòque toti Illust. Comitum de Lessno familia, e
am quam millesima piorum soboli, pollicitus es bea
nigni

nignitatem conferre digneris; ut filii filiorum tuo-
 rum, ad omnem posteritatem mundo fiant conspi-
 cui. Depelle à nobis pestem, famem, seditiones; exci-
 ta benevolentiam Dominorum in subditis; eosque
 rursus adobediendum Deo ac magistratui excita.
 Sine te ò supreme regum rex, putus ubique error
 ac confusio; proinde tu solus inter nos rex esto. Quo-
 niam autem uitiosa hac mundi compages sincerum
 tuum regimen nequit sufferre; properè ad nos tu-
 um aduentum appropera, ac crassa hac cæli terra-
 que mole eliquata, tui nobis regni stupendam
 Maiestatem exhibe; in illudque innocentie tue
 filii te ctos introduc: propter eundem filium
 tuum unigenitum ac sanctissimum Do-
 minum nostrum Iesum
 Christum. Amen.

Nota pag.

Gregorius > papięs będęc z gęrnego jęnie gędy wykonęc bęgnęc z tęm jęnie
ogęste. Gędnęc wia lęgęim kęatę Deno mę Vita Gregořii. Et lib. iii
fęgnęc wem fęb. q.

Węskę nęicę nękęgęj jęgę węstę pęgnęc. Dębble kęim nę kęgnę
Dęgnęj Dęgnęc aj nę lęgę uękęk. Sęgnęc de męgnęc Hęgnęc
Lib. i. Cap. 12. 13.

Cękękę gęgnę (Hęgnę s. fęgnę) ięmę kęgnę węgnęc węgnęc
kęgnę węgnęc węgnęc gęgnę lęgnę fę. lib. 2. Cap. 7.

Anęgnę Dominikęj węgnękę obęgnę Hęgnę Cap. 7. Cromęj lib. 11. wem
fęgnęc. de Hęgnę.

Kęgnęj Węgnę 3. pag. węgnękę obęgnę Xęgnę. mę Vita Węgnę.

Dęgnękę nęgnę kęgnę Gęgnękę Hęgnę 3. nęgnę pęgnękę. Sęgnę
gę węgnę fęgnękę. fęb. 73.

Dęgnękę Hęgnę węgnękę nęgnękę kęgnękę

Dęgnę fęgnę węgnękę fęgnękę lib. 7. Cap. 2. Cęgnękę węgnękę fęgnękę fęgnękę
wem. Dęgnękę kęgnę męgnękę fęgnękę fęgnękę z. Sęgnękę fęgnękę
fęgnękę Gregořii lib. 2. Cap. 1. 3. Dęgnękę.

Francię Dęgnę Hęgnę nęgnękę fęgnękę Dęgnę
cęgnękę fęgnękę fęgnękę, o kęgnę gęgnę bęgnę węgnękę węgnękę z. węgnękę
cęgnękę fęgnękę Dęgnękę męgnękę Vita illęj Cap. 2.

W. Zygwinin Wierz pusty pap. niezogoneczny waz. fol. 69

mysl p. p. v. ciate p. n. s. k. i. g. o. fol. 26

swiate pap. s. a. n. b. i. g. fol. 120

Exordium f. 90

Kupcy w kusie pap. f. 56.

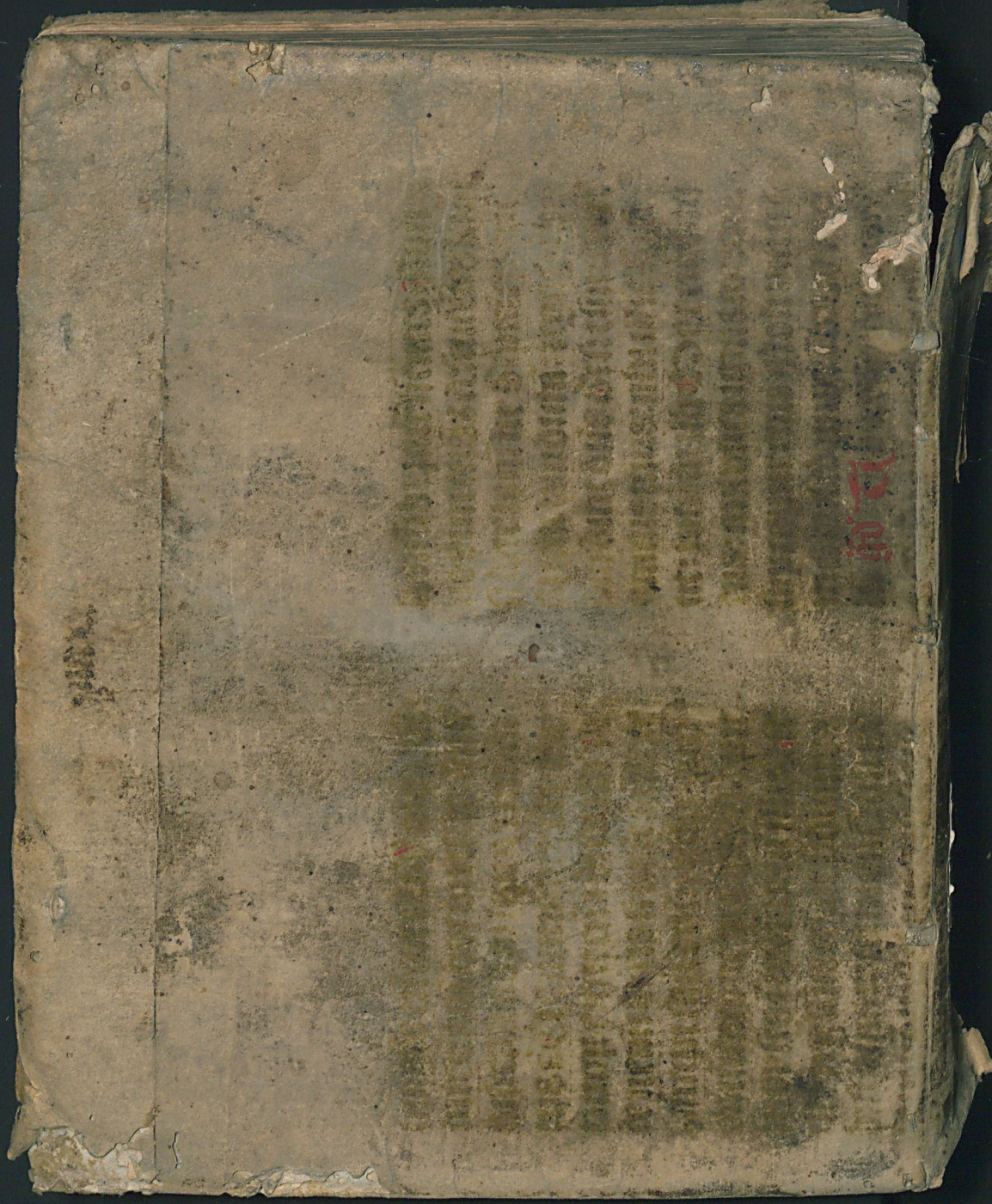
Cudobojci 2 pap. u. g. f. 62

Kasie ~~te~~ 1 pap. u. g. f. 62

zamiar si unak pap. d. w. i. c. i. n. g. y. v. a. n. i. 3. fol. 58 g. p. i. e. n. n. p. p. n. i. e. w. i. c. l. y. o. n. y. w. s. t. y. g. i. e. l. p. p. m. n.

Solo fide iustificamur. fol. 56

12.05

B.I.G.

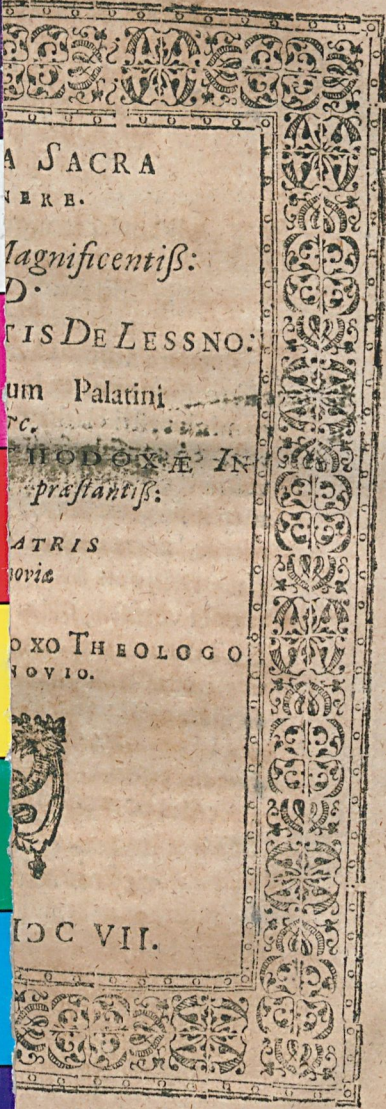
Farbkarte #13

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
Centimetres 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

e) 5 219

A SACRA
NERE.
Magnificentiss:
D.
TIS DE LESSNO:
um Palatini
rc.
HODOXA IN
prastantiss:
ATRIS
ovia
OXO THEOLOGO
NOVIO.
MDC VII.

